

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон,
д.и.х., профессор Насриддинзода Э.С.

« 01 »

с. 2025

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШВАР

ба диссертатсияи Ҳазратзода Темурҷон Ҳазрат дар мавзӯи:
«Мукамалгардони механизми идоракунии муносибатҳои байнибучетӣ
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади
илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.07-Молия, муомилоти пулӣ ва
қарз пешниҳод гардидааст.

1. Мубрамият ва зарурати баргузори таҳқиқот. Консепсияи идоракунии рушди маҳаллӣ, ки дар Тоҷикистон то соли 2030 таҳия шудааст, дар назди худ ду ҳадафи ба ҳам алоқамандро мегузорад. Якум, системасозӣ ва таҳлили низоми андоз ва сиёсати бучетӣ барои муайян кардани манбаъҳои маблағгузори худидоракунии маҳаллӣ мебошад. Ҳадафи дуюм, чуноне муаллифи кори тақризшаванда қайд кардааст, ташаккули модели оптималии муносибатҳои байнибучетӣ дар дохили кишвар мебошад.

Ба андешаи инчониб, бо тавсеаи иқтисоди бозорӣ, масъалаи мустақилияти молиявӣ на танҳо барои тиҷорат, балки барои мақомоти давлатӣ дар ҳама сатҳҳо низ муҳим мегардад. Барои ҳар як минтақа, таъмини тавозуни байни даромад ва хароҷот муҳим аст.

Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон борҳо ба аҳамияти идоракунии самараноки молияи давлатӣ таъкид кардааст. Дар Паёми худ аз 26 декабри соли 2018 қайд карданд, ки стратегияи давлатӣ бояд ба афзалиятҳои кишвар, сифати баланди иҷрои бучет ва шаффофияти он равона карда шавад. Ислоҳоти иқтисодии солҳои охир нишон дод, ки нишондиҳандаҳои макроиқтисодии кишвар беҳтар шуда истодаанд, ки ин ба афзоиши неқӯаҳволии аҳоли мусоидат мекунад.

Дар яке аз муроҷиатҳои худ ба Маҷлиси Олӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон инчунин рақамисозии идоракунии бучетро ҳамчун самти асосии баланд бардоштани шаффофият ва самаранокии хароҷоти бучетӣ муайян намудаанд.

Бо вучуди ин, масъалаҳои марбут ба идоракунии молияи маҳаллӣ, аз ҷумла гузариш ба бучети барномавӣ, татбиқи технологияҳои рақамӣ ва оптимизатсияи муносибатҳои байнибучетӣ ҳанӯз ҳам таҳлили амиқи илмӣ ва тавсияҳои асоснокро талаб мекунанд. Ин аз аҳамияти баланди ин масъала

ҳам аз ҷиҳати назариявӣ ва ҳам аз ҷиҳати амалӣ шаҳодат медиҳад.

2. Дарачаи асоснок ва саҳеҳ будани натиҷаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳое, ки дар диссертатсия оварда шудаанд.

Дар ҷараёни ҳал ва исботи илмии масъалаҳои дар рисолаи илмӣ гузошташуда муаллиф омузиши муқаррароти илмии олимони хориҷӣ ва ватаниро оид ба роҳҳои самаранок истифодаи воситаҳои молиявиро дар танзим ва идоракунии муносибатҳои байнибучетӣ, бучети давлатӣ ва мақоми он дар низоми идоракунии молияи давлатӣ, таҳлили идоракунии андозҳои давлатӣ ва тақмили онҳо инчунин механизмҳо ва самтҳои стратегии тақмили идоракунии молияи давлатиро мавриди баррасӣ қарор додааст. Асосноккунии хулосаю пешниҳодҳои дар диссертатсия овардашуда аз он шаҳодат медиҳад, ки муаллиф асарҳои бунёдии олимони ватанию хориҷиро, ки дар ин самт таҳқиқот бурдааст, эҷодкорона истифода бурда, ақидаҳои илмиро дар самти таъини ваколатҳо дар низоми муносибатҳои байнибучетӣ мавриди омӯзиши амиқ қарор додааст. Бояд зикр кард, ки дар раванди таҳия кардани диссертатсия методҳои гуногуни мантиқӣ, иқтисодиву омӯрӣ ва таҳлилҳои муқоисавию графикӣ, ки дар таҳқиқотҳои иқтисодӣ муҳим мебошанд, истифода карда шудаанд. Заминаи назариявии таҳқиқоти диссертатсионии мазкурро рисолаҳои илмии олимони ватанию хориҷӣ оид ба муаммалгардонии механизмҳои идоракунии муносибатҳои байнибучетиро ташкил додааст. Ба сифати манбаҳои итилоотии таҳқиқоти диссертатсионӣ пеш аз ҳама маълумотҳои Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрию ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, маводҳои рақамӣ ва ҳисоботии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати рушди иқтисод ва савдо, Бонки миллии Тоҷикистон, Маркази миллии қонунгузори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, институтҳои байналхалқии молиявӣ, натиҷаҳои таҳлилу хулосаҳои институтҳои давлатӣ, қорҳои илмии олимони ватанию хориҷӣ, таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ, инчунин маводҳои маълумотӣ ташкил медиҳанд. Ҳамзамон санадҳои барномавии рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз қабili Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, Стратегияи идоракунии молияи давлатӣ барои давраи то соли 2030 (СИМД), Консепсияи идоракунии рушди маҳал дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, маводҳо аз Сарраёсатҳои Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вилояти Хатлон, Бадахшон, Суғд, инчунин сарчашмаҳои гуногуни интернетӣ ташкил додаанд.

Дар рафти шиносӣ бо рисола қайд намудан мумкин аст, ки муаллиф тавонистааст, бо истифода аз маълумотҳои мавҷудаи илмӣ оид ба мавзӯи

таҳқиқот хулосаю пешниҳодҳои ҳешро асоснок намояд. Инчунин аз таҳлил ва баррасии маводи рисолаи диссертсионӣ хулоса намудан мумкин аст, муаллиф дар баробари оқилона истифода бурдани маълумотҳои назариявӣ маводи омори низ вобаста ба мақсади таҳқиқот ҷамъоварӣ, коркард ва таҳлил намудааст, саҳеҳияти натиҷаҳои таҳқиқот ва хулосаҳои илмиро асоснок кардааст.

3. Мутобиқати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба санадҳои зерини шиносномаи ихтисоси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 08.00.07.- Молия, муомилоти пулӣ ва қарз): 2.1. «Рушди унсурҳои молияи давлатӣ, минтақавӣ ва маҳаллӣ»; 2.7. «Асосҳои концептуалии муносибатҳои байнибучетӣ ва танзими бюджетӣ»; 2.15. «Равишҳои концептуалии ташаккули муносибатҳои байнибучетӣ»; 2.17. «Механизмҳои тақсимкунии воситаҳои бюджетӣ» ва 2.28. «Методология ва ҷанбаҳои ташкилӣ-иқтисодии таъмини худмаблағгузории маҳаллӣ» мувофиқат мекунад, мувофиқат мекунад.

4. Саҳми шахсии доктараи дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот

Ҳамаи давраҳои иҷрои нақшаи кории илмӣ, аз ҷумла интихоби мавзӯ, асосноккунӣ ва мураббӣи он, мақсади гузошташуда ва иҷрои вазифаҳои он бевосита аз ҷониби муаллиф анҷом дода шудааст. Муаллиф доир ба тақмили муаммалгардонии механизми идоракунии муносибатҳои байнибучетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мустақилона тавсеаҳои методӣ пешниҳод намудааст.

5. Саҳеҳӣ ва навгонии илмӣ таҳқиқот ва натиҷаҳои гирифташуда.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот, ки навгонии илмиро муайян мекунанд, инҳоянд:

1) Дар доираи ин таҳқиқот самтҳои асосӣ ва механизмҳои идоракунии муносибатҳои байнибучетӣ муайян карда шуданд. Муносибати муаллифӣ барои фаҳмидани моҳияти ин механизмҳо бо назардошти воситаҳои молиявӣ, ки ба рушди соҳаҳои иқтисодиёт дар сатҳи давлатӣ мусоидат мекунанд, таҳия шудааст.

2) Муаллиф, таҷрибаи идоракунии муносибатҳои байнибучетӣ дар дигар кишварҳоро омӯхта, вариантҳои мутобиқсозии онро барои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод кардааст. Дар асоси ин таҳлил алгоритми идоракунии муносибатҳои байнибучетӣ таҳия ва пешниҳод шудааст, ки хусусияти татбиқи онро ба назар мегирад.

3) Таҳлили комплексӣ ба диссертант имкон додааст, ки индексҳои муносибатҳои байнибучетиро ошкор намояд ва нақши онҳоро дар рушди минтақаҳои алоҳида муайян кунад. Зарурати баррасии ин индексҳо ҳамчун объекти мустақили идоракунӣ дар системаи молияи давлатӣ исбот шудааст.

4) Илова бар ин, тадқиқот нишон додааст, ки бо истифодаи мақсаднок, трансфертҳои буҷетӣ, ки ба буҷетҳои маҳаллӣ ворид мешавад, метавонад воситаи ташаккули заминаи молиявии минтақаҳо гардад, ки ба беҳтар кардани идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ оварда мерасонад. Илман асоснок карда шудааст, ки такмили ин система бояд аз модели алгоритмии раванди идоракунӣ, ки ба ноил шудан ба афзалиятҳои рушди инноватсионӣ равона шудааст, оғоз ёбад.

6. Аҳамияти назариявӣ ва амалии кор - аз таҳқиқоти назариявӣ методологии мукаммал гардонидани идораи муносибатҳои байнибуҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад, ки дар он ақидаҳои назариявии мактабҳои иқтисодӣ ва андешаҳои олимони ватанию хориҷӣ дар амал асоснок карда шудаанд. Натиҷаҳои таҳқиқоти методӣ назариявӣ амалишуда дар оянда ҳамчун пояи маълумот барои гузаронидани таҳқиқоти соҳаи молия, идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ ва буҷет, низоми буҷетӣ кумак мекунанд. Дар амалия бошад, хусусан, дар низоми идоракунии Вазорати молия ва сохторҳои молияи минтақавӣ барои идоракунии оқилона ва самараноки молияи давлатӣ ва маҳаллӣ кумак мерасонанд. Тавсияҳои амалию назариявӣ барои муҳаққиқони ватанию хориҷӣ ва институтҳои муҳимми давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба низоми идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ муҳим арзёбӣ мегарданд. Бояд қайд намуд, ки тавсияҳои мазкур барои баланд бардоштани идоракунии самараноки молияи давлатии низоми давлатҳои рӯ ба тараққӣ, аз он ҷумла барои Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши муҳим дорад. Як қатор натиҷаҳои назариявӣ методӣ ва амалиро метавон зимни таҳияи лексия ва курсҳои махсуси амалӣ, ба монанди «Молия», «Буҷет ва низоми буҷетӣ», «Идораи молияи давлатӣ», «Идоракунии давлатӣ ва маҳаллӣ» ва ғайраҳо истифода намуд.

7. Тавсифи умумии кори диссертатсионӣ. Сохтори кори диссертатсионӣ, гузориши мақсад ва мантиқи алоқамандии онҳо нишон медиҳад, ки муаллиф масъалаи гузоштаро дарк намуда, масъалаҳои муҳими ба идоракунии молияи давлатӣ ва маҳаллӣ алоқаманд бударо аниқ намуда, асосҳои назариявӣ татбиқи идоракунии молияи маҳкомоти маҳалии ҳокимияти давлатиро шарҳ дода тавсияҳоро барои ҳалли мушкилоти ҷойдошта дар ин самт асоснок намудааст.

Дар боби якум - «Асосҳои назариявӣ-методии танзими муносибатҳои байнибуҷетӣ» муаллиф оид ба таҳаввулоти назарияи ташаккул ва рушди танзими муносибатҳои байнибуҷетӣ, асосҳои методии танзими муносибатҳои байнибуҷетӣ, таҷрибаи хориҷии танзими муносибатҳои байнибуҷетӣ ва имкониятҳои истифодаи он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқот гузаронидааст.

Таҳқиқи ҷанбаҳои илмию назариявии таҳаввулоти назарияи ташаккул ва рушди танзими муносибатҳои байнибюджетӣ ба муаллиф имкон дод, ки онҳоро гуруҳбандӣ карда мавриди шарҳу эзоҳ қарор диҳад (ҷадвалҳои 1.2, 1.3, саҳ 30-32 ва 33-34).

Инчунин муаллиф асосҳои методии танзими муносибатҳои байнибюжетиро мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода, тавсифи онро вобаста ба ақидаҳои олимони ватанию хориҷӣ ба низом дароварда муайян кардааст. Яке аз бартариатҳои рисолаи диссертатсионӣ дар он мушоҳида мешавад, ки муаллиф оид ба ҷамъбасти бобҳои диссертатсия хулосаю пешниҳодҳои мушаххас намудааст. Дар асоси таҳлили концепсияҳои мавҷуда дар диссертатсия механизми идоракунии молияи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатиро бо дарназардошти равандҳои муосири методологӣ ва рақамикунонӣ пешниҳод карда шудааст.

Муаллиф қайд намудааст, ки танзими муносибатҳои байнибюджетӣ яке аз ҷузъҳои калидии идоракунии молияи давлатӣ ба шумор меравад, ки ҳадафи он таъмин намудани баробарӣ ва устувории молиявӣ миёни бюджетҳои сатҳҳои гуногун мебошад.

Дар заминаи методологӣ, танзими муносибатҳои байнибюджетӣ ба маҷмӯи принципҳо ва усулҳо асос меёбад, ки бо ёрии онҳо самтҳои асосии тақсим, баробарсозӣ ва дастгирии молиявии бюджетҳои маҳаллӣ муайян карда мешаванд. Аз ҷумла, принципи адолати молиявӣ, принципи шаффофият, устувории бюджетӣ, мустақилияти молиявии мақомоти маҳаллӣ ва самаранокии хароҷотӣ ҳамчун меъёрҳои асосӣ хизмат мекунанд. Ҳар яке аз ин принципҳо моҳияти ҳудро дошта, ҳамзамон дар маҷмӯъ ба ташаккули низоми муназзами идоракунии молиявӣ мусоидат менамоянд.

Муносибатҳои байнибюджетӣ асоси идоракунии молияи давлатӣ мебошанд. Таҳлили назариявӣ ва моделсозии замонавӣ ба самаранокии тақсимооти маблағҳо, назорати хароҷот ва рушди минтақавӣ мусоидат менамояд. Аз ин рӯ, омӯзиши назариявӣ ва татбиқи методологияи танзими муносибатҳои байнибюджетӣ аҳамияти бузург барои таҳкими иқтисоди миллӣ дорад.

Дар боби дуюми рисола - «Роҳҳои тақмили идоракунии муносибатҳои байнибюджетӣ дар шароити муосир» муаллиф таҳлил ва арзёбии вазъи муосири идоракунӣ ва танзими муносибатҳои байнибюджетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро ошкор намуда, арзёбии сарчашмаҳо ва фишангҳои маблағгузорию буҷети маҳаллии минтақаҳои сусттаракқикардари дида баромадааст.

Мавриди зикр аст, ки муаллиф дар ин боб бештар ба амтҳои асосии мукамалгардонии механизмҳои идоракунии муносибатҳои байнибюджетӣ дар

Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла буҷети маҳаллӣ, фондҳои асосӣ, арзёбии вазъи механизмҳои идоракунии ташаккулёбии буҷети минтақаҳо ва муносибатҳои байни буҷетиро гузаронидааст, ки ин муваффақияти хеле калон аст. Муаллифи диссертатсия дар боби дуюм таҳлили қисми даромад ва хароҷоти буҷетҳои маҳаллиро хеле хуб анҷом дода механизмҳои самаранок истифода намудани онҳоро мушаххас пешниҳод намудааст. Дар диссертатсия давраи солҳои 2016-2023 ҳамчун давраи таҳқиқи интиҳоб шуда, динамикаи хароҷот ва даромади буҷети давлатӣ, сохтори он ва дигар нишондиҳандаҳои он мавриди таҳлил қарор гирифта шудааст.

Аз ҷумла, қайд гардидааст, дар ин давра даромади умумии буҷети маҳаллӣ аз сарчашмаҳои дохилӣ ва берунӣ аз 5902 миллион сомонӣ дар соли 2017 то 10543,9 миллион сомонӣ дар соли 2023 зиёд гашта мусбӣ арзёбӣ мегардад, лекин коҳиш ёфтани ҳиссаи онҳо дар даромади буҷети давлатӣ дар давраи таҳлилшаванда аз 30,3% то 24,1%, ё ки баробари 6,2 банди фоизӣ ҳамчун тамоюли манфӣ бояд арзёбӣ шавад.

Аз ин лиҳоз, муаллиф дар қори таҳқиқоти худ қайд намудааст, ки дар низоми буҷетии кишвар чунин механизмҳо ва воситаҳо қорӣ гарданд, ки имконияти афзоиши манбаъҳои даромадии буҷетҳои маҳаллиро таъмин намуда, ҳамзамон ба баланд гардидани масъулияти мақомоти ҳокимияти маҳаллӣ дар истифодаи самараноки захираҳои молиявӣ мусоидат намојанд. Бо назардошти ин, таҳқиқоти мазкур роҳҳои такмили низоми идоракунии муносибатҳои байнибуҷетиро пешниҳод менамояд, ки амалӣ сохтани онҳо метавонад ба таҳкими суботи молиявӣ ва рушди устувори иқтисодиёти милли мусоидат намојад.

Таҳлили вазъият нишон медиҳад, ки ҳамеша бо омилҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ алоқаманд буда, талаботи ҷиддӣ ба идоракунии самаранок доранд. Идоракунии амалӣ, ки ба навгониҳои рақамӣ ва мониторинг асос ёфтааст, метавонад тавозуни молиявиро беҳтар намуда, рушди минтақаҳоро таъмин созад.

Боби сеюми рисола - «Роҳҳои такмили идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ дар шароити муосир»-ба самтҳои асосии мукамалгардонии механизмҳои идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, пешниҳодҳо оид ба таҳияи консепсияи ягонаи ҳадафҳо, принципҳо ва амалҳо барои рушди муносибатҳои байнибуҷетӣ ва рушди он бахшида шудааст.

Махсусан қайд намудан бамаврид аст, ки муаллиф дар раванди таҳқиқот барои анҷом додани раванди моделсозии нишондиҳандаҳои байнибуҷетӣ аз имкониятҳои технологияи иттилоотии муосирро пешниҳод

намудааст, ки муваффақияти хуб аст.

Таҳлилҳои гузаронидашудаи муаллиф нишон дод, ки самаранокии низоми буҷетии давлат ба як қатор омилҳо вобаста мебошад: иқтисодии молиявӣ, буҷетҳои маҳаллӣ, механизмҳои баробарсозӣ ва дастгирии молиявӣ, шаффофият ва назорати ҷамъиятӣ, ҳамчунин мустақилияти молиявӣ мақомоти маҳаллӣ ва татбиқи таҷрибаи ҷаҳонӣ.

Ҳамчунин дурнамо дар боби сеюм ҷадидиятро аз он ҷиҳат дорад, ки барои аввалин бор муносибатҳои байнибуҷетӣ дар Тоҷикистон бо як системаи сатҳӣ ва ҳамоҳангшуда таҳлил ва пешниҳод мешавад. Ин модел имкон медиҳад, ки таҳлили амалӣ ва банақшагирӣ дар идоракунии буҷетҳо бо назардошти хусусиятҳои минтақавӣ ва таҷрибаи ҷаҳонӣ ҳамоҳанг гарданд, ки ин барои рушди устувори иқтисоди миллӣ ва баланд бардоштани самаранокии хароҷоти буҷет аҳамияти калон дорад.

Дар хулоса натиҷаҳои асосии илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ ҷамъбаст карда шудаанд.

8. Тасдиқи инъикоси натиҷаҳои кори диссертатсионӣ дар нашрияҳои илмӣ

Натиҷаҳои таҳқиқот дар 13 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дарҷ гардидаанд. Автореферат ва мақолаҳои ҷопшудаи докталаб ба мазмуни диссертатсия пурра мувофиқат мекунад. Автореферат ҷанбаҳои асосии мундариҷаи диссертатсияро инъикос менамояд ва муаллиф талаботҳои мавҷударо дар ин самт пурра риоя намудааст.

9. Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба натиҷагирии диссертатсия.

Ба ақидаи мо, дар диссертатсияи тақризшаванда дар баробари натиҷаҳои мусбӣ баъзе камбудҳои алоҳида, андешаҳои баҳсталаб ба назар мерасанд, ки қайд намудани онҳо зарур мешуморем.

1. Аз нигоҳи муқарриз агар номи боби 1-уми диссертатсия **“Асосҳои назариявӣ-методи танзими муносибатҳои байнибуҷетӣ”** ба **“Асосҳои назариявӣ ва методологии механизмҳои танзим ва идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ”** тағйир дода мешуд, беҳтар мебуд, зеро ба номи мавзӯ мувофиқ меомад. Натиҷаи ҳамин аст, ки тамоми қисматҳои боби мазкур хусусиятҳои танзими муносибатҳои байнибуҷетиро дар бар гирифта, аз моҳияти номи диссертатсия каме дуртар шудааст.

2. Дар параграфи 1.1-и диссертатсия, сараввал вобаста ба моҳияти параграфи мазкур назарияҳо оварда шуда, баъдан нисбат ба ҳолати танзим ва идоракунии муносибатҳои байнибуҷетӣ дар ҷумҳурӣ, паҳлуҳои мусбат ва манфӣ он таҳқиқот мегардид хубтар мешуд. (саҳ. 56-59, 60-63).

3. Дар параграфи 1.2-и диссертатсия, такроршавии фикру мулоҳизаҳо ба назар мерасад, ки таҳриро талаб мекунад. Масалан ҷадвали 1.4. ва 1.5. ва фикронӣ нисбати онҳо.

4. Дар қисмати сеюми боби якуми рисола таҷрибаи хориҷии танзими муносибатҳои байнибўчетиро овардааст, аммо на он таҷрибаи хориҷии давлатҳое, ки ба сохтори низоми молияи мо наздик аст. Хуб мешуд инро ба назар гирифта, таҷрибаи онҳоро омўхта, аз он истифода мекард.

5. Дар саҳифаи 64 муаллиф қайд менамояд, ки «... кишварҳо метавонанд аз якчанд моделҳои танзимӣ истифода намоянд, ки хоси худашон мебошанд», аммо қайд накардааст, ки барои Тоҷикистон кадом модели танзими муносибатҳои байнибўчетӣ хос аст.

6. Дар параграфи 2.3-и диссертатсия, дар ҷадвали 2.8. Индексҳои маҷмуии вазъи иҷтимоию иқтисодии минтақаҳои ҷумҳурӣ дар соли 2016 нишон дода шудааст, аммо имкониятҳои минтақаҳои ҷумҳурӣ аз рӯи захираҳои молиявӣ иқтисодӣ ва хусусиятҳои ҷойгиршавии онҳо дар диссертатсия дида намешавад. Хуб мешуд, ки имкониятҳои номбаршуда дар ҷадвали алоҳида таҳқиқ шуда, механизми идоракунии онҳо муайян мегардид.

7. Дар диссертатсия дар баъзе қисматҳои он нуқтаи назари олимони иқтисоддонон қайд гардидааст, аммо сарчашмаи онҳо нишон дода нашудааст. (саҳ.134-ум сархати якум ва ғ.)

10. Мутобиқати таҳассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ

Таҳассуси илмӣ Ҳазратзода Темурҷон Ҳазрат - довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пул ва қарз, ки дар мавзуи «Мукаммалгардонии механизми идоракунии муносибатҳои байнибўчетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», рисолаи номзадӣ таълиф кардааст, ба ихтисоси дархосткардааш комилан мутобиқат мекунад.

11. Мувофиқати диссертатсия ва автореферати он ба “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”.

Дар маҷмӯъ, бояд қайд кард, ки рисолаи диссертатсионии мазкур таҳқиқоти илмӣ мустақилона ва пурра анҷомёфта буда, наwgониҳои илмӣ ва амалиро дар худ таҷассум менамояд. Автореферат ва қорҳои аз ҷоп баровардаи муаллиф дар худ таркибу мундариҷаи асосии диссертатсия ва наwgонии илмӣ онро ифода менамояд. Диссертатсия сохтори мантиқан мукаммал дошта, натиҷаҳои ба дастовардаи муаллиф арзиши илмӣ доранд.

Хулосаи умумӣ

Диссертатсияи тақризшаванда дар мавзуи «Мукаммалгардонии механизми идоракунии муносибатҳои байнибўчетӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», аз рӯи натиҷаҳои илмӣ ва амалии худ ҷавобгӯи талаботи бандҳои 31 ва 33 - и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ

гардидааст, таҳия карда шудааст. Бинобар ин арзанда аст, ки ба муаллифи кори диссертатсионӣ **Ҳазратзода Темураҷон Ҳазрат** дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз) дода шавад.

Тақризи муассисаи пешбар дар маҷлиси кафедраи **молия ва сугуртаи** Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз санаи 29.08. соли 2025, протоколи №01 муҳокима ва тасдиқ шудааст. Дар ҷаласа 16 нафар иштирок доштанд. Аз онҳо 16 бо ҳуқуқи овоздиҳӣ.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор - 16 нафар, зид - нест, бетараф - нест.

Раиси ҷаласа:

мудирӣ кафедраи молия ва сугуртаи

Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон н.и.и., дотсент

Ҳусайнов М.Н.

Ташхисгар:

н.и.и., (аз рӯи ихтисоси 08.00.07-

Молия, муомилоти пулӣ ва қарз),

дотсенти кафедраи фаъолияти

гумруки Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон

Ашурзода Ш.М.

Котиби ҷаласа:

н.и.и., дотсенти

кафедраи кафедраи молия ва сугуртаи

Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон

Гулаков У.М.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш. Душанбе, хиёбони Рудақӣ, 17,

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Тел.: (+992-37) 221-77-11, 2214796

E-mail: tnu.int.re@gmail.com

Сомона: www.tnu.tj

Имзоҳои н.и.и., дотсент **Ҳусайнов М.Н.**, н.и.и., дотсент **Ашурзода Ш.М.**, н.и.и., дотсент **Гулаков У.М.**-ро тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо

ва корҳои махсуси ДМТ

«01» 09 2025

Шодихонзода Э.Ш.